

tussen **Duin & Dijk**

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 19 **4** ● 2020

Nieuwsflits

● Naakte grondel. Foto: Martin Melchers.

● Naakte grondel. Foto: Geert Timmermans.

Naakte grondel: nieuw voor Nederland

Op 2 mei 2020 ving beroepsvisser Piet Ruijter een voor hem onbekende grondel. De vis was ongeveer 4 centimeter lang en werd in de Amsterdamse Minervahaven in een fijnmazige onderzoeksfuik gevangen. Na determinatie door Martin Melchers en Geert Timmermans bleek het om een naakte grondel (*Gobiosoma bosc*) te gaan. Piet Ruijter (mond. med.) heeft in het verleden meer exemplaren gevangen, vaak samen – en dat maakt de determinatie voor een nieuwe soort moeilijk – met juveniele zwartbekgrondel (*Neogobius melanostomus*), zwarte grondel (*Gobius niger*), dikkopje (*Pomatoschistus minutus*) en brakwatergrondel (*P. microps*). Deze vangsten, onder meer gedaan in de Westhaven en Afrikahaven, zijn helaas niet bewaard en gedocumenteerd en konden daardoor niet worden bevestigd. Navraag leerde dat Piet niet de eerste waarnemer was. De eerste exemplaren voor Nederland werden al in 2017 gevangen, en wel begin maart tijdens een visstandbemon-

stering door Milieud adviesbureau ATKB in het Noordzeekanaal. Op 13 maart 2017 werd tijdens de monitoring van glasaal door vrijwilligers bij gemaal Overtoom (Westzaan) en de Amsterdamse Oranjesluizen met een kruisnet, een naakte grondel gevangen (Goverse, 2017). Ook zijn er hengselvangsten uit het Noordzeekanaal bekend. Zo werd in oktober 2018 het eerste exemplaar aan de haak geslagen. In 2019 is ook een naakte grondel gevangen in de Rotterdamse Persoonshaven. De soort komt van oorsprong voor in Noord-Amerika, langs de West-Atlantische kust van Massachusetts tot aan de Golf van Mexico, en leeft voornamelijk in riviermondingen (Robins & Ray, 1986). Ze komt voor in een wijde range van zoutgehaltes en substraten. De naakte grondel heeft geen schubben en wordt in Amerika daarom 'naked goby' genoemd, letterlijk vertaald 'naakte grondel'. De vis kan ruim 6 cm groot worden en voedt zich met wormen en kreeftachtigen. In 2009 is de naakte grondel voor het eerst in Europa aangetroffen in de Duitse rivier de Wezer. Onduidelijk is hoe

de naakte grondel in het Noordzeekanaal is beland. Mogelijk is dit, net als bij de zwartbekgrondel, gebeurd met ballastwater van schepen. Niet bekend is of de naakte grondel koude winters kan overleven en of de vis zich blijvend in Nederland gaat vestigen.

Literatuur

- GOVERSE, E., 2017. Monitoring trekvisser in het Noordzeekanaal en ommelanden met kruisnet door vrijwilligers in 2017. Monitoring van diadrome vissen met focus op intrekende glasaal en driedoornige stekelbaars. Samenwerkingsverband Ecologische Verbindingszone Noordzeekanaal en ommelanden. Ravon, Nijmegen.
- ROBINS, C.R. & G.C. RAY, 1986. A field guide to Atlantic coast fishes of North America. Houghton Mifflin Company, Boston, U.S.A.

Geert Timmermans, harmat4@xs4all.nl

Gierzwaluw broedt in boom en mogelijk nestkast!

Op 25 mei zag Wim Oosterhof in Hilversum hoe gierzwaluwen een spechtenhol in gebruik namen. Het spechtengat bevindt zich op acht meter hoogte in een grove den. De waarnemer schreef: "Ieder jaar is er

● *Gierzwaluw in nestkast.*

Foto: Hans Brinks.

strijd tussen de spechten, spreeuwen en soms boomklevers om dit nesthol, hoewel er meerdere gaten in drie bomen bij elkaar zitten. Soms wint de specht het, de volgende keer de spreeuw. Omdat ik twee jaar geleden vanwege stormen enkele takken heb laten wegzagen uit een enorme esdoorn verderop, ontstond op de een of andere manier een aantrekkelijke vlieg-route voor de gierzwaluwen in deze boomrijke omgeving.”

Gierzwaluwen broeden in Europa vrijwel uitsluitend in spleten en nissen van bebouwing. Voor zover we konden nagaan is broeden in bomen in Nederland niet eerder waargenomen. Uit bossen in Noord-Scandinavië en Oost-Europa is het fenomeen wel bekend. Ook zijn er oude meldingen in Schotland bekend van broedende gierzwaluwen in gebruikte spechtenholen. De dichtstbijzijnde concentraties met in bomen broedende gierzwaluwen bevinden zich – voor zover we weten – in gebergtes in Duitsland. De gierzwaluwen gebruiken daar holen van middelste en grote bonte spechten in natuurlijke, oude hel-

lingbossen. Vooral holen van oudere (levende) eiken zijn in trek.

In het IJperveld werd waargenomen dat gierzwaluwen gebruik maakten van een nestkast die aan een schuur hangt. Vanaf de derde week juni verbleven in die kast twee vogels. Door kenners is gesuggereerd dat het tweede kalenderjaar vogels zijn die nestgelegenheid voor het komende jaar zoeken. Hopelijk hebben ze daar volgend jaar een echt broedgeval!

Bron: Sovon Nieuws en informatie
Hans Brinks

Veenmosorchis terug in het Naardermeer

Na 30 jaar afwezigheid is de zeer zeldzame veenmosorchis (*Hammarbya paludosa*) teruggevonden in natuurgebied het Naardermeer en dat is heel bijzonder! Jelle Abma van Sovon vond twee plantjes tijdens de SNL-inventarisatie van het Naardermeer, tijdens een plaspauze. Luc Hoogenstein, de beheerder, is daarna op die locatie gaan zoeken en vond er nog eentje. De soort is een echte moerasbewoner. Ze behoort tot de kleinste orchideeënsoorten

van Noord-Holland. De veenorchi-dee groeit op matige voedselarme, zwak zure tot verzuurde standplaatsen die het grootste deel nat zijn. In Noord-Holland is ze vooral te vinden in natte en vrij open veenmosrietlanden waar ze vaak samengroeit met waternavel, ronde zonnedauw, fraai veenmos en moerasviooltje. Ze kunnen slecht tegen een bodem met veel voedingsstoffen en hebben vooral schoon water nodig. In 2018 heeft Natuurmonumenten samen met de provincie Noord-Holland natuurherstelmaatregelen uitgevoerd om het natuurlijke veenmosrietland in het Naardermeer te herstellen en zo bijzondere planten weer een kans te geven.

● *Veenmosorchis.* Foto: Luc Hoogenstein.

